

به نام خداوند

جان و خرد

تجرباتی شرکت‌های حقوق کاربردی

دکتر جواد معتمدی

دانشگاه آزاد
ایران

سرشناسه: معتمدی، جواد، ۱۳۶۶-

عنوان قراردادای: ایران، قوانین و احکام

.Iran. Laws, etc

عنوان و نام پدیدآور: حقوق کاربردی شرکت های تجاری / جواد معتمدی.

مشخصات نشر: تهران: دادبانان دانا: ۱۴۰۴.

مشخصات ظاهری: ۳۷۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۷۹۷۳-۵-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: حقوق تجارت--ایران

Commercial law--Iran

شرکت های تجاری--قوانین و مقررات--ایران

Trading companies--Law and legislation--Iran

رده بندی کنگره: KMH۹۲۰

رده بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۷

شماره کتابشناسی ملی: ۱۰۲۵۳۷۵۷

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

نام نویسنده: دکتر جواد معتمدی

طراحی جلد و صفحه آرایی: فاطمه یاورى نیا

ناشر: انتشارات دادبانان دانا

نوبت و سال چاپ: دوم (۱۴۰۴)

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۶۵۰ هزار تومان

شماره استاندارد بین المللی کتاب (شابک): ۹۷۸-۶۲۲-۸۷۹۷۳-۵-۹

International Standard Book Number (ISBN): 978-622-87973-5-9

حقوق کاربردی شرکت های تجاری

دادبانان دانا

خرید کتاب با تخفیف ویژه

از سایت اینترنتی:

dadbanandana.com

مرکز پخش:

تهران- پاسداران- خیابان شهید کلاهدوز- بین دیباجی و یار محمدی-

نیش حافظ- ساختمان بانک اقتصاد نوین- پلاک ۱- طبقه ۲- واحد ۳

تلفن: ۰۹۹۱۵۰۵۰۷۸۹ - ۰۲۱-۲۲۵۸۴۹۰۰

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست اجمالی

مقدمه.....	۵
فصل اول:	
اصول حاکم بر شرکت های تجاری.....	۹
فصل دوم:	
تأسیس شرکت تجاری.....	۵۳
فصل سوم:	
نظام تصمیم گیری در شرکت تجاری.....	۱۱۵
فصل چهارم:	
اداره شرکت ها.....	۱۹۳
فصل پنجم:	
بازرسی شرکت و حساب های شرکت.....	۲۵۷
فصل ششم:	
قواعد و الزامات واگذاری و خرید سهام و سهم الشرکه.....	۲۸۹
فصل هفتم:	
تغییرات در سرمایه شرکت؛ افزایش سرمایه و کاهش سرمایه.....	۳۲۹
فصل هشتم:	
انحلال و تصفیه شرکت ها.....	۳۶۵
فصل نهم:	
تبدیل و ادغام شرکت ها.....	۳۸۷

مقدمه

رب لا تدرنی فردا^۱

حدود ده سال پیش در حال نگارش رساله دکتری خود با موضوع «روش تفسیر در حقوق تجارت» بودم. هدف آن پژوهش، تفسیری کارآمد از قوانین و مقررات تجاری بود که در عین انسجام، تفسیری نظام‌مند ارائه دهد. در آن زمان بیش از تجربه عملی فعالیت در حوزه حقوق شرکت‌های تجاری، نگرش فلسفی و منطقی به موضوعات حقوقی و به طور خاص حقوق تجارت داشتم. اگرچه مدتی به عنوان کارشناس حقوقی در شرکت سپرده‌گذاری مرکزی (زیر مجموعه سازمان بورس) فعالیت کرده بودم و پس از آن در گروه حقوق تجارت پژوهشگاه قوه قضاییه، به مطالعه آرای قضایی در این حوزه می‌پرداختم، ولی از شیرین و تلخ درگیری‌های وکالتی و عملیات شرکتی چندان نچشیده بودم. به همین خاطر اگرچه به تلاش و ذوق بسیار، آن رساله با راهنمایی استاد نیک اخلاق و دوست داشتنی آقای دکتر حسین سیمایی صراف دفاع و بعدتر با عنوان «روش تفسیر در حقوق تجارت» به زیور طبع آراسته و توسط شرکت سهامی انتشار، منتشر گردید ولی به عنوان ماموریتی در راه مانده در ذهنم باز بوده و هست. همواره می‌اندیشیدم که آن نگرش تفسیری روی زمین چطور کار می‌کند؟

فراغت از تحصیل در دوره دکتری و درگیری بیشتر در آموزش حقوق تجارت (در دوره‌های دانشگاهی و خارج از دانشگاه) که به نگارش کتاب «درسنامه حقوق تجارت» انجامید، فرصت و فرآیندی مغتنم برای دقت کردن بیشتر در جزئیات مقررات قانونی بود.

اما بیش از مطالعه و تدریس، آنچه عمیقاً باعث تحول ذهنی من در حوزه حقوق شرکت‌های تجاری شد، اشتغال به مدیریت حقوقی، وکالت دادگستری و سپس مشاوره به چندین شرکت تجاری صنعتی

و استارت‌آپی و در کنار آن دوره‌های آموزشی موسسه دادبانان بود. در این مشاغل، درگیری عملی با مسائل حقوقی و به طور خاص پرونده‌های حقوق شرکت‌ها داشتم و به چشم می‌دیدم که چگونه اشتباه کوچکی به آسیب‌های بزرگ به کسب و کار و سهامداران منجر می‌شود و از سویی با توجه به دوره‌های آموزشی دادبانان تلاش می‌کردم این تجربیات را برای ارائه به دانش‌پذیران گرامی مستندسازی کنم.

در بعدی دیگر همواره در امر مشاوره حقوقی به شرکت‌های تجاری و سهامداران و مدیران، تلاش در ابتکار عمل و ارائه راهکارهای نوآورانه داشتم. مثلاً باری با این خواسته از سوی دوستی مواجه شدم که شرکتی می‌خواست که تمام سهام آن متعلق به خودش باشد. با توجه به این که در حقوق ایران، شرکت تک شریک شناسایی نشده است، چندین مدل برای رسیدن به خواسته مورد نظر طراحی کردم و پس از آن با تفصیل بیشتر، اقسام ساختار سهامداری را در دوره حقوق شرکت‌های دادبانان ارائه کردم که در این اثر، به تفصیل بیشتر پرداخته شده است.

از سویی وکالت در پرونده‌های مرتبط با حقوق شرکت‌ها زوایای جدید و جذاب دیگری از حقوق شرکت‌ها را برایم روشن می‌ساخت و می‌سازد که پیش از آن در دانشگاه و پشت میز کارشناسی و مدیریت حقوقی در دسترس نبود. مثلاً این که خواسته دعوای بطلان مصوبات را دقیقاً باید چگونه تعیین نمود یا مسائل کیفری حقوق شرکت‌ها که در عمل ابزار اصلی تضمین حقوق سهامداران اقلیت است، چندان در دوره‌های آموزشی دیده نمی‌شود ولی در عمل کاربرد چشمگیری دارد. یا به عنوان نمونه، پرونده بسیار مفصلی که بالغ بر ۹۰ کلاسه پرونده قضایی پیرامون آن شکل گرفت ریشه در نگارش و انعقاد غیر اصولی قرارداد خرید سهام بود. به همین جهت حساسیت زیادی نسبت به نحوه خرید سهام به خرج دادم و موجب شد در دوره آموزشی و در این کتاب به تفصیل مطالبی راجع به نحوه واگذاری یا خرید سهام که جنس آن علمی یا فلسفی نیست ولی برآمده از تجربه شخصی است بپردازم؛ نکاتی مثل آنکه هنگام خرید سهام باید به خطرهایی (ریسک‌ها) همچون ریسک مالیاتی، دیون و ادعاهای حقوقی کشف نشده، ساختار سهامداری شرکت و... توجه کرد. شوربختانه این مسائل در دوره‌های آموزشی دانشگاهی به نحو شایسته مورد آموزش قرار نمی‌گیرد ولی در عمل بسیار مورد نیاز است.

اینک به دنبال اثر یا آثاری بودم که حقوق شرکت‌های تجاری را از منظر عملیاتی و کاربردی نگریسته باشد ولی با وجود آثار ارزشمند موجود در حوزه حقوق شرکت‌ها، اثر مطلوب خود را نمی‌یافتم. از سویی خودم نیز جرأت دست به قلم گرفتن نداشتم چرا که می‌دانستم و می‌دانم که من چراغ کوچکی در دست

دارم و در پیمایش جاده مه آلود و پر پیچ و خم حقوق شرکت‌ها، هر آن جلوه جدیدی می‌بینم. در حالی که نوشتن «کتاب» در درون خود ادعایی از بلوغ در دانش و بصیرت به همراه دارد. به همین خاطر تصمیمی بر این امر نداشتم ولی تشویق و راهنمایی دوست عزیزم آقای دکتر فرهاد بیات از یک سو و این واقعیت که این اثر آغاز یک راه جدید در اندیشیدن است، جسارت نوشتن را به دست آوردم.

در این اثر تلاش کرده‌ام ابتدا اصول و منطق خاص حقوق شرکت‌ها را به اختصار بیان کنم و سپس از منظر کاربردی، الزامات و قواعد مربوط به تاسیس شرکت تجاری، برگزاری مجامع عمومی و نظام تصمیم‌گیری در شرکت‌های تجاری، مدیریت، بازرسی، قواعد حقوقی امور مالی شرکت، تغییرات در سرمایه شرکت و در نهایت انحلال شرکت بیان شده است.

در پایان امیدوارم خوانندگان عزیز با نظرات ارزشمند خود به رفع نواقص موجود و تکمیل اثر در آینده به نگارنده مدد برسانند. همچنین از دکتر فرهاد بیات عزیز بابت همراهی پرمهر و لطفش و جناب آقای هادی خسروسرشکی بابت کمک‌های بی دریغش و سرکار خانم فاطمه یاوری نیا بابت همراهی دلسوزانه در صفحه‌آرایی کتاب صمیمانه سپاسگزارم.

۱

فصل اول

اصول حاکم بر شرکت‌های تجاری

برای ورود به مباحث حقوق شرکت‌های تجاری از جنبه کاربردی، باید نکاتی را به عنوان پیش درآمد تقدیم کنیم؛

اول آن که شایسته است بدانیم منابع قانونی و مقررات حاکم بر شرکت‌ها چیست و برای تسلط کاربردی بر حقوق شرکت‌ها چه قوانین و مقرراتی کاربرد بیشتری دارد. پس ابتدا قوانین و مقررات حاکم بر شرکت‌ها را به صورت مختصر معرفی می‌کنیم.

دیگر آن که باید با منطق و ادبیات حقوق شرکت‌ها آشنایی داشته باشیم. درست است که علم حقوق به طور کلی دارای ادبیات و منطق خاص خود می‌باشد (که بخشی از آن در علم اصول فقه جلوه‌گر شده است)، با این حال هر شاخه از حقوق هم دارای ادبیات و اصول تفسیری و منطقی مخصوص به خود هم هست. متخصص حقوق شرکت‌ها برای بهره‌بردن از مقررات حاکم بر حقوق شرکت‌ها می‌بایست آشنایی مقدماتی با منطق حقوق شرکت‌ها نیز داشته باشد. بنابراین در مبحث اول این فصل به تبیین منطق خاص حقوق شرکت‌ها می‌پردازیم.^۱

از سویی باید توجه داشت که مطابق ماده ۲۰ قانون تجارت ۷ نوع شرکت تجاری در حقوق ایران وجود دارد که در بخش دوم معرفی و مقایسه خواهد شد؛ ولی پرکاربردترین شرکت‌های تجاری در ایران (همچون کشورهای دیگر)، شرکت سهامی خاص، شرکت با مسئولیت محدود و شرکت تعاونی است. در این اثر با توجه به هدف نویسنده که آشنایی با ابعاد کاربردی حقوق شرکت‌های تجاری است، تمرکز مباحث بر شرکت سهامی و شرکت با مسئولیت محدود و شرکت تعاونی قرار گرفته است.

۱- یکی از مشکلاتی که بعضاً وکلا و حقوقدانان با آن مواجه می‌شوند آن است که با ادبیات و اصول حقوقی حاکم بر حقوق خصوصی و حقوق مدنی به شعبه‌های دیگر حقوق مانند حقوق اداری یا حقوق اساسی نگریسته می‌شود. به عنوان نمونه در تحلیل قرارداد نسبت به اموال دولتی به کارگیری اصل صحت به سادگی ممکن نیست و باید قاعده لزوم حفظ اموال دولتی را در نظر داشت.

مبحث اول: قوانین و مقررات حاکم بر شرکت‌های تجاری

گفتار اول: قوانین و مقررات اصلی

۱- قانون تجارت: اصلی‌ترین منبع قانونی حقوق شرکت‌ها، قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱/۱۲/۱۳ است که از ماده ۲۰ تا ماده ۲۲۲ ق.ت. به بیان احکام شرکت‌های تجاری پرداخته است.

در ماده ۲۰ ق.ت. هفت شرکت تجاری معرفی می‌شود که عبارت است از «۱) شرکت سهامی» ۲) شرکت با مسئولیت محدود ۳) شرکت تضامنی ۴) شرکت مختلط غیر سهامی ۵) شرکت مختلط سهامی ۶) شرکت نسبی و ۷) شرکت تعاونی تولید و مصرف». مواد بعد ق.ت. نیز به بیان احکام هریک از این شرکت‌ها می‌پردازد.

۲- لایحه قانونی اصلاحی قسمتی از قانون تجارت: از شرکت‌هایی که در ماده ۲۰ ق.ت. بیان شده، شرکت‌های سهامی کاربرد و اهمیت بیشتری در دنیای تجارت دارد. مثلاً شرکت سهامی عام در بورس پذیرش می‌شود و شرکت‌های سهامی خاص نیز یکی از پرکاربردترین قالب‌های مورد استفاده در کسب و کار است. به همین خاطر قانونگذار در تاریخ ۱۳۴۷/۱۲/۲۴ لایحه‌ای را با ۳۰۰ ماده در کمیسیون مشترک مجلس شورا و مجلس سنا به تصویب رساند به نام «لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت» و جایگزین مواد ۲۱ تا ۹۳ ق.ت. گردید.^۱

۳- قانون شرکت‌های تعاونی و قانون بخش تعاون جمهوری اسلامی ایران: در مورد شرکت‌های تعاونی هم، مواد ۱۹۰ تا ۱۹۴ ق.ت. مقررات مختصری را بیان داشته است که جوابگوی نیازهای این شرکت‌ها نبوده است. به همین جهت قانون شرکت‌های تعاونی در ۱۴۹ ماده در تاریخ ۱۳۵۰/۰۳/۱۶ (با اصلاحات بعدی) تصویب شد که به طور مفصل به بیان اقسام تعاونی (مانند تعاونی کشاورزی و روستایی، صیادان،

۱- چند نکته راجع به ل.ا.ق.ت.:

(۱) لایحه فوق به موجب ماده واحده قانونی اجازه اجرای موقت لایحه اصلاح قسمتی از قانون تجارت پس از تصویب کمیسیون خاص مشترک مجلسین مصوب ۱۳۴۳/۹/۱۹ به صورت موقت و «تا تصویب نهایی آن در مجلسین لازم الاجرا» است. بنابراین اعتبار این لایحه موقتی است ولی با توجه به آن که مدت اعتبار آن تعیین نشده، همچنان لازم الاجرا است. (۲) به موجب ماده ۲۹۹ ل.ا.ق.ت.، مواد ۲۱ تا ۹۳ در خصوص شرکت‌های سهامی نسخ صریح شده است ولی آن دسته از مقررات آن مواد که ناظر به سایر انواع شرکت‌های تجاری می‌باشد، به قوت خود باقی است. مثلاً ماده ۱۲۱ قانون تجارت در مورد مسئولیت مدیر یا مدیران شرکت تضامنی مقرر داشته است: «حدود مسئولیت مدیر یا مدیران شرکت تضامنی همان است که در ماده ۵۱ مقرر شده».

ماده ۵۱ ق.ت. نسبت به شرکت سهامی منسوخ است ولی به طور کلی منسوخ نیست. بنابراین در مورد مسئولیت مدیران شرکت تضامنی همچنان قابل استناد می‌باشد.

مصرف کنندگان و ...)، قواعد تشکیل، ارکان شرکت، نهادهای ناظر دولتی، اعتبارات، ادغام، انحلال و مجازات‌های مربوط به شرکت تعاونی پرداخت.

پس از انقلاب، با توجه به تأکید قانون اساسی بر نقش تعاونی‌ها در اقتصاد، در سال ۱۳۷۰ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران شامل ۷۷ ماده، تصویب شد و بر قوانین قبلی حاکم گردید. ماده ۷۷ ق.ب.ت. مقرر می‌دارد: «کلیه قوانین و مقررات مغایر این قانون ملغی است». به این ترتیب، قانون بخش تعاون حاکم بر مقررات قبلی است ولی مقررات قبلی تا جایی که مغایرتی با این قانون نداشته باشد، همچنان جاری است.

گفتار دوم: قوانین و مقررات پیرامونی

قوانینی که پیش از این معرفی شد، جنبه اصلی و بنیادین در حقوق شرکت‌ها دارد و اصطلاحاً قوانین مادر در این حوزه هستند. اما برای مسلط بودن بر جنبه‌های کاربردی شرکت‌ها، باید از مفاد قوانین دیگری هم آگاهی داشت. مثلاً شرایط نقل و انتقال سهام در مواد ۳۹ و ۴۰ ل.ا.ق.ت. و شرایط نقل و انتقال سهم الشرکه شرکت با مسئولیت محدود در مواد ۱۰۳ و ۱۰۴ ق.ت. بیان شده است؛ ولی هنگام انتقال سهام یا سهم الشرکه، اکتفا به همین احکام قانونی کافی نیست و باید مقررات مالیاتی نقل و انتقال که در قانون مالیات‌های مستقیم بیان شده نیز مورد توجه قرار بگیرد. چه بسا در مواردی، با توجه به هزینه مالیاتی نقل و انتقال سهام یا سهم الشرکه، بهتر باشد از شیوه دیگری جهت جایگزینی شریک جدید به جای شریک سابق استفاده شود. مثلاً در مواردی بهتر است به جای ثبت نقل و انتقال سهم الشرکه، شریک سابق همراه با کاهش سرمایه از شرکت خارج شود و شریک جدید با افزایش سرمایه به شرکا اضافه گردد. مهم‌ترین متون قانونی و مقررات پیرامونی عبارت است از:

۱) قانون مالیات‌های مستقیم

قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۴۵/۱۲/۲۸ با اصلاحات متعدد بعدی، قانون مادر در حوزه امور مالیاتی کشور است. این قانون و بخش‌نامه‌های مبتنی بر آن در نقاط متعددی با حقوق شرکت‌های تجاری درگیر است؛ مالیات بر تشکیل شرکت و افزایش، مالیات بر نقل و انتقال سهام و سهم الشرکه، مالیات بر ارث سهام و سود سهام، صورت‌های مالی مورد پذیرش سازمان امور مالیاتی و تکالیف مربوط به مجامع شرکت، مالیات بر عملکرد شرکت و مسئولیت مالیاتی مدیران شرکت، مهم‌ترین مواردی است که باید در جنبه کاربردی حقوق شرکت‌ها به آن پرداخت.

شخصیت‌های حقوقی هم در حوزه حقوق عمومی نقش اساسی دارند و هم در حقوق خصوصی. مهم‌ترین شخصیت‌های حقوقی دو حوزه چنین تقسیم شده است:

بند دوم: قلمرو شخصیت و اهلیت شخص حقوقی

مطابق ماده ۵۸۸ ق.ت.، اصولاً «شخص حقوقی می‌تواند دارای کلیه حقوق و تکالیفی شود که قانون برای افراد قائل است ...» بنابراین اشخاص حقوقی اصولاً مجاز به انجام کلیه اعمال حقوقی هستند. مثلاً اگر شک کردیم که شخص حقوقی امکان وکالت یا داوری دارد یا خیر، مطابق این اصل باید قائل به امکان آن بود.^۱ اما این اصل، دو استثناء مهم دارد:

۱. حقوق خاص انسان: استثنای اول در ادامه ماده ۵۸۸ ق.ت. شده است: «مگر حقوق و وظایفی که بطور طبیعی فقط انسان ممکن است دارای آن باشد مانند حقوق و وظایف اُبُوت (پدری)، بُنُوت (فرزندگی) و امثال ذلک». منطقی است که حقوق و وظایف خاص انسان مانند نکاح و حقوق مربوط به نسب در مورد اشخاص حقوقی قابل اعمال نیست. به همین جهت، ادای شهادت و قسم در مورد شخص حقوقی منتفی است.^۲

۱- محمد جواد صفار، شخصیت حقوقی، ص ۴۰۴.

۲- همان، ص ۳۹۳.

۲

فصل دوم

تأسیس شرکت تجاری

شرکت تجاری مانند انسان در زمانی متولد می‌شود و زیست می‌کند و در مواردی با انحلال، رو به نیستی می‌برد. مرحله تأسیس یا تشکیل شرکت گاهی با تسامح از سر گذرانده می‌شود و موسسین بدون در نظر گرفتن احکام و ظرفیت‌های قانونی شرکت تجاری، اقدام به تشکیل شرکت می‌کنند و گاهی موجب مشکلات فراوان برای کسب و کار شرکت در آتی می‌گردد. مثلاً گاهی انتخاب شرکت نامناسب با کسب و کار، مشکلاتی را برای توسعه کسب و کار پدید می‌آورد؛ یا سرمایه و یا ساختار سهامداری نامناسب، ریسک سهامداران یا بعضی سهامداران را در شرکت افزایش داده و به سایرین امکان رقیق کردن سهام آن سهامداران را می‌دهد. بنابراین باید ابتدا اقسام شرکت‌ها را به نیکی شناخت و سپس زمان، ساختار، سرمایه و احکام تشکیل شرکت را تشخیص داد. به همین جهت در این فصل ابتدا به زمان، قالب، سرمایه و ساختار مناسب برای تشکیل شرکت تجاری می‌پردازیم و پس از آن فرایند قانونی تشکیل شرکت را بررسی خواهیم کرد. در نهایت و پس از بررسی مقدمات و فرایند تشکیل شرکت به صورت منفرد، در خصوص مفهوم و مزایا و خطرات گروه شرکت‌ها (شامل هلدینگ‌ها و یا شرکت‌های مختلف با مالک یکسان) صحبت خواهد شد.

مبحث اول: مزایا و معایب تأسیس شرکت

گفتار اول: مزایای تأسیس شرکت تجاری

۱. جدا ساختن ریسک تجارت از دارایی شخصی: همچنان‌که پیش از این بیان شد مشخصه اصلی شرکت‌های تجاری، داشتن شخصیت حقوقی مستقل از شرکا و سهامداران است. این امر به سهامداران و شرکای با مسئولیت محدود امکان می‌دهد تا خطرات ذاتی تجارت را از دارایی شخصی خود تفکیک کنند. فرض کنیم خانم الف در سال ۱۳۹۸، ۳۰ میلیارد تومان نقدینگی داشته و سایر دارایی‌هایش شامل خانه، خودرو، زیورآلات و یک قطعه زمین نیز به ارزش ۵۰ میلیارد تومان بود. خانم الف در همان سال یک اقامتگاه بوم‌گردی با نقدینگی خود و تسهیلات بانکی و قرض شخصی با هزینه تمام شده ۱۰۰ میلیارد تومان تأسیس کرد. ولی شوربختانه به دلیل فراگیری بیماری واگیردار کرونا، پس از تأسیس مجبور به تعطیل کردن آن برای مدتی بیش از یک سال و نیم شد و توان بازپرداخت قروض و تسهیلات بانکی را از دست داد. در این مثال خانم الف به چند شیوه می‌توانست کسب و کار خود را مدیریت کند که هر شیوه را فرض می‌کنیم:

شرایط اختصاصی پذیرش سهام در بورس تهران

شرح الزامات	تابلوی اصلی بازار اول	تابلوی فرعی بازار دوم	بازار دوم
حداقل سرمایه ثبت شده یا حداقل ارزش بازار سهام شرکت به ترتیب (میلیارد ریال)	۱۲,۰۰۰ - ۲,۰۰۰	۸,۰۰۰ - ۱,۵۰۰	۵,۰۰۰ - ۶۰۰
حداقل سهام شناور (با)	٪۲۵	٪۲۰	٪۱۰
حداقل درصد سهام شناور آزاد با ارزش بازار سهام شناور آزاد (میلیارد ریال)	۶,۰۰۰ - ٪۱۵	۴,۰۰۰ - ٪۱۲	۲,۵۰۰ - ٪۷
حداقل تعداد سهامداران	۱,۰۰۰	۷۵۰	۲۵۰
حداقل سابقه فعالیت در صنعت	۳	۳	۲
دوره سوددهی قبل از پذیرش	۳	۲	۱
نسبت حقوق صاحبان سهام به کل دارایی ها	٪۳۰	٪۲۰	٪۱۵
مثبت بودن مجموع جریان خالص وجه نقد ناشی از فعالیت های عملیاتی دو دوره مالی منتهی به پذیرش	✓	✓	✓
حداقل مجموع صاحبان سهام در زمان پذیرش ۹۰۰ میلیارد ریال مشروط به رعایت حداقل سرمایه ثبت شده ۶۰۰ میلیارد ریال با ارزش بازار سهام شرکت حداقل ۵۰۰۰ میلیارد ریال			

شرایط اختصاصی پذیرش سهام در فرا بورس ایران

شرح الزامات	بازار اول	بازار دوم
حداقل سرمایه ثبت شده یا حداقل ارزش بازار سهام شرکت به ترتیب (میلیارد ریال)	۲,۰۰۰ - ۵۰۰	۸۰۰ - ۱۵۰
حداقل سهام شناور (با)	٪۱۰	٪۵
حداقل سهام شناور آزاد با ارزش بازار سهام شناور آزاد (میلیارد ریال)	۱,۰۰۰ - ٪۵	۴۰۰
حداقل تعداد سهامداران	۲۰۰	-
حداقل سابقه فعالیت در صنعت	۲	۱
دوره سود دهی قبل از پذیرش	۱	-
نسبت حقوق صاحبان سهام به کل دارایی ها	٪۱۵	-
مثبت بودن مجموع جریان وجه نقد ناشی از فعالیت های عملیاتی	-	-

چراکه هر دو برای سهامدار و شریک شرکت سپری در برابر مسئولیت‌های ناشی از عملیات شرکت پدید می‌آورد و مسئولیت سهامدار و شریک محدود است. همچنین در هر دو شرکت تعداد شرکا محدود است. به همین جهت معمولاً انتخاب بین این دو قالب برای فعالیت تجاری ساده نیست. در جدول زیر وجوه اشتراک و افتراق شرکت سهامی خاص و شرکت با مسئولیت محدود به اختصار بیان شده است:

وجه همسانی یا دوگانگی	شرکت با مسئولیت محدود	شرکت سهامی خاص
حداقل تعداد سهامدار یا شریک	۳	۲
حداقل سرمایه	یک میلیون ریال	یک میلیون ریال (مطابق رویه عملی)
آزادی انتقال سهم یا سهم الشرکه	اصل بر آزادی انتقال-در عمل در اکثر شرکت‌های سهامی خاص منوط به موافقت هیات مدیره + لزوم ثبت انتقال در دفتر ثبت سهام شرکت	منوط به موافقت دارندگان سه چهارم سرمایه شرکت که اکثریت عددی را نیز دارند + لزوم انتقال با سند رسمی
مدیریت سهامدار یا شریک	لزوم سهامدار بودن اعضای هیات مدیره	امکان مدیریت توسط غیر شریک
بازرسی شرکت	اجباری	اختیاری مگر این که تعداد شرکا بیش از ۱۲ شریک باشد که در این صورت بازرسی اجباری و توسط هیات نظر صورت می‌گیرد
امکان قیمت‌گذاری آورده غیر نقد شرکت توسط خود شرکا	در شرکت سهامی باید آورده غیر نقد توسط کارشناس رسمی دادگستری قیمت‌گذاری شود	در شرکت با مسئولیت محدود خود شرکا قیمت آورده را تعیین می‌کنند ^۱
مسئولیت مدنی مدیران	اصل بر عدم مسئولیت مگر در صورت تقصیر مدیران	اصل بر عدم مسئولیت مگر در صورت تقصیر مدیران
مسئولیت کیفری مدیران	در موارد متعددی مسئولیت کیفری دارند (۲۱ عنوان مجرمانه در مواد ۲۴۶ تا ۲۶۵ ل.ا.ق.ت)	مسئولیت کیفری محدودتر (۲ عنوان مجرمانه در ماده ۱۱۵ قانون تجارت)
تنظیم صورت‌های مالی و ارائه به مجمع عمومی	تنظیم صورت‌داری به صورت هر شش ماه یک بار (ماده ۱۳۷ ل.ا.ق.ت)، و ارائه صورت‌های مالی مفصل در هر سال به مجمع عمومی الزامی است	با توجه به بند ج ماده ۱۱۵ ق.ت. مدیران ملزم به ارائه صورت‌های مالی به مجمع هستند ولی الزام صریح در خصوص نحوه تنظیم صورت‌های مالی در قانون بیان نشده است

۱- البته در این خصوص رویه اداره ثبت شرکت‌ها درگیر تغییراتی بوده است.

۳

فصل سوم

نظام تصمیم‌گیری در شرکت تجاری

مقدمه:

ساختار قانونی شرکت‌های تجاری و به طور خاص شرکت‌های سهامی و تعاونی، مانند یک نظام سیاسی دموکراتیک و مشابه نظام سیاسی پارلمانی است. به همین جهت شرکت از سه رکن تصمیم‌گیری (مشابه قوه مقننه)، اجرایی (مانند قوه مجریه) و نظارت یا بازرسی (مانند قوه قضاییه) تشکیل شده است. رکن تصمیم‌گیری در شرکت سهامی، «مجمع عمومی» است که با اجتماع کلیه صاحبان سهام یعنی مالکان سهام تشکیل می‌شود. رکن اجرایی، هیأت مدیره یا مدیران هستند که ایشان نیز برای انسجام امور شخصی با عنوان «مدیر عامل» را به عنوان نماینده خود و شرکت انتخاب می‌کنند و رکن نظارت، بازرس یا بازرسان شرکت است.

در این بین مجمع عمومی، رکن اعمال مالکیت و حاکمیت در شرکت است و دو رکن دیگر یعنی هیأت مدیره و بازرس، منصوب مجمع عمومی می‌باشند و اساساً مجمع عمومی بر هیأت مدیره و بازرس تفوق دارد. لذا مجمع عمومی اصولاً هیچ محدودیتی در عزل و نصب مدیران یا بازرسان شرکت ندارد و می‌تواند بر خلاف نظر هیأت مدیره یا بازرس شرکت، مصوباتی داشته باشد.^۱

با توجه به مقدمه فوق، در این فصل به تشریح احکام و نکات مرتبط با مجمع عمومی خواهیم پرداخت. پیش از آن باید بیان داشت که تشریفات قانونی برگزاری مجمع عمومی پر اهمیت‌ترین مبحث در حقوق شرکت‌های تجاری است و بیشتر دعاوی مرتبط با شرکت‌های تجاری یا اختلافات بین سهامداران با برگزاری مجمع عمومی در شرکت درگیر یا مرتبط است. از سویی اشراف بر قواعد مجمع عمومی به صاحبان سهام امکان کنترل صحیح شرکت را می‌دهد.

از سوی دیگر با توجه به ماده ۲۷۰ ل. ا. ق. ت. و قاعده موضوعیت داشتن تشریفات قانونی در شرکت تجاری، برگزاری صحیح و خدشه‌ناپذیر مجمع عمومی مستلزم شناخت دقیق ریزه‌کاری‌های تشریفات مرتبط است. همچنان‌که وکیل دادگستری برای ابطال صورت‌جلسه مجمع عمومی باید اشراف کامل بر تشریفات قانونی برگزاری مجمع عمومی داشته باشد. به همین جهت در این فصل ابتدا به تشریح صلاحیت و قواعد برگزاری مجمع عمومی در شرکت سهامی خواهیم پرداخت (مبحث اول) سپس همین مباحث در سایر شرکت‌ها بررسی خواهد شد. (مبحث دوم در خصوص شرکت تعاونی و مبحث سوم راجع به سایر شرکت‌ها).

۱- در موارد بسیار استثنایی برای اعتبار مصوبه مجمع عمومی، باید تأیید بازرس قانونی (و نه صرفاً گزارش بازرس) اخذ شود. (ر. ک. تبصره ماده ۱۶۷ ل. ا. ق. ت.). در خصوص امکان اجرای اختیارات هیأت مدیره توسط مجمع نیز بحث‌های مفصلی مطرح است که در ادامه به آن خواهیم پرداخت.

مبحث اول: مجامع عمومی در شرکت سهامی

مجمع عمومی عبارت است از اجتماع صاحبان سهام (ماده ۷۲ ل.ا.ق.ت.) که با رعایت تشریفات قانونی تشکیل شده و به تصمیم‌گیری در امور شرکت می‌پردازد. از این تعریف بر می‌آید که اجتماع اکثریت یا حتی کلیه سهامداران بدون رعایت تشریفات قانونی، مجمع عمومی نیست و صلاحیتی در پی نخواهد داشت. مثلاً چنانچه اکثر یا همه سهامداران شرکتی در یک مهمانی جمع شده باشند و به صورت اتفاقی توافقی در خصوص نحوه مدیریت شرکت انجام دهند، این توافق ممکن است حسب مورد الزاماتی مدنی برای ایشان ایجاد کند ولی به عنوان مصوبه مجمع عمومی سهامداران تلقی نمی‌شود و قابل ثبت و استناد نیست و اعتباری ندارد. اما چنانچه مجمع عمومی با تشریفات قانونی برگزار شود ولو آنکه تمام یا اکثر سهامداران در آن حاضر نباشند، (حسب مورد مجمع عمومی عادی یا مجمع عمومی فوق العاده) صلاحیت تصمیم‌گیری در کلیه امور شرکت را دارد.

منظور از امور شرکت در این تعریف، تصمیمات مرتبط با تشکیل شرکت، تعیین سایر ارکان شرکت و نصب و عزل مدیران و بازرسان شرکت، تصویب صورت‌های مالی و تقسیم سود، تصویب و تغییر اساسنامه شرکت، تغییر در سرمایه شرکت و یا هر نوع تغییر در ساختارهای شرکت مانند تعداد اعضای هیات مدیره یا تعیین صلاحیت‌های لازم برای اعضای هیات مدیره و بازرسان، تعیین، تغییر یا حذف هر نوع امتیاز سهام، تعیین سهام مخصوص و گروه‌بندی سهام و حتی انحلال شرکت و به طور کلی هر تصمیم دیگر که در شرکت است. از این رو روشن است که مجمع عمومی عالی‌ترین رکن شرکت می‌باشد. در این مبحث ابتدا اقسام مجامع عمومی در شرکت سهامی و صلاحیت هر یک را خواهیم شناخت. سپس تشریفات برگزاری مجامع و در نهایت ثبت صورتجلسه مجمع عمومی را بررسی خواهیم کرد.

گفتار اول: اقسام مجامع عمومی در شرکت سهامی

بر اساس مقررات ل.ا.ق.ت. شرکت سهامی دارای سه مجمع عمومی است: ۱. مجمع عمومی مؤسس، ۲. مجمع عمومی عادی و ۳. مجمع عمومی فوق العاده. ضابطه و مبنای این تقسیم‌بندی، صلاحیت‌های هر مجمع عمومی است. مجمع عمومی مؤسس، اجتماع موسسین شرکت سهامی خاص و یا موسسین و پذیره‌نویسان در شرکت سهامی عام است که سرمایه و اساسنامه شرکت در شرف تأسیس را تصویب و دیگر ارکان شرکت یعنی اولین مدیران و بازرس (یا بازرسان) شرکت را انتخاب می‌نماید. همچنین تعیین

آیا منظور این است که مصوبات مجمع عمومی عادی باید به تصویب ۶۵٪ حاضرین در مجمع عمومی برسد یا آنکه نیاز به تصویب دارندگان ۶۵٪ سهام شرکت است که ایشان باید رأی خود را در مجمع عمومی ابراز نمایند؟ هر یک از این تفاسیر تأثیر متفاوتی دارد. لذا باید عبارات اساسنامه به طور کلی و حد نصاب های مجامع عمومی به طور خاص به نحو کاملاً شفاف و بر اساس نیازهای واقعی شرکت بیان شود.

جدول: حد نصاب تشکیل و رأی گیری در مجمع عمومی عادی (بر اساس قانون)

اصولاً نصف به علاوه یک آرای حاضر (اکثریت مطلق) به جز: انتخاب مدیران و بازرسان که اکثریت نسبی کافی است (ماده ۸۸ ل.ا.ق.ت)	نوبت اول: دارندگان بیش از یک دوم سهام دارای حق رأی.
برای انتخاب رییس هیأت مدیره به عنوان مدیر عامل، سه چهارم آرا لازم است. (ماده ۱۲۴ ل.ا.ق.ت)	نوبت دوم: هر عده از دارندگان حق رأی. (ماده ۸۷ ل.ا.ق.ت)

بنابراین حداقل سهم مورد نیاز جهت تصویب مصوبه مجمع عمومی عادی در نوبت اول بیش از ۲۵٪ سهام شرکت است. چرا که در نوبت اول با حضور بیش از ۵۰٪ سهام شرکت، مجمع عمومی عادی تشکیل می شود و مصوبات با تصویب دارندگان بیش از نیمی از سهام شرکت مصوب می گردد. اما حداقل سهام مورد نیاز جهت تصویب مصوبات مجمع عمومی عادی در نوبت دوم مجمع عمومی عادی می تواند کمتر از یک درصد سهام شرکت نیز باشد. مثلاً در شرکت سهامی عام سیمان سبزوار با توجه به تعداد زیاد سهامداران و فقدان سهامدار عمده با سهام کنترلی مجمع عمومی عادی نوبت دوم مورخ ۱۴۰۳/۱۲/۱۸ با حضور تنها یازده صدم درصد سهام شرکت (کمتر از یک درصد سهام شرکت) تشکیل شده که در نوع خود جالب است!

احتراماً عطف به اظهارنامه مورخ ... خطاب به هیأت مدیره محترم شرکت سهامی خاص ... (پیوست) و درخواست اظهارکنندگان که دارای بیش از چهل و شش درصد سهام آن شرکت می باشند، مبنی بر تقاضای دعوت مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده جهت تعیین اعضای هیأت مدیره و بازرس قانونی شرکت و با عنایت به این که هیأت مدیره محترم شرکت علیرغم تکلیف قانونی مصرح در ماده ۹۵ لایحه اصلاحی قانون تجارت، اقدام به دعوت مجمع فوق ظرف مدت ۲۰ روز از زمان ابلاغ نکرده اند؛ لذا به موجب اختیار حاصل از ماده ۹۵ لایحه اصلاحی قانون تجارت از آن مقام به عنوان بازرس قانونی شرکت تقاضای دعوت مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده شرکت را بدستور جلسه تعیین اعضای هیأت مدیره و بازرس قانونی شرکت دارد. ضمناً توجه آن جناب را به این موضوع جلب می نماید که اجابت تقاضای فوق، به موجب ماده ۹۵ لایحه اصلاحی قانون تجارت، تکلیف قانونی بازرس محترم می باشد و عدم دعوت مجمع فوق موجب مسئولیت مدنی آن مقام محترم خواهد بود».

نمونه آگهی دعوت بر اساس اختیارات حاصل از ماده ۹۵ ل.ا.ق.ت.

آگهی دعوت به مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده شرکت ... (سهامی خاص) به شناسه ملی ... و شماره ثبت ...

به اطلاع کلیه سهامداران محترم شرکت ... (سهامی خاص) به شناسه ملی ... و شماره ثبت ... می رساند: با عنایت به درخواست سهامداران مالک بیش از ۴۶٪ سهام شرکت از هیأت مدیره شرکت ... جهت برگزاری مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده با دستور جلسه تعیین اعضای هیأت مدیره و بازرس قانونی شرکت در تاریخ ... و نظر به عدم اجابت این تقاضا توسط هیأت مدیره و متعاقباً تقاضای سهامداران مزبور از بازرس قانونی شرکت جهت دعوت مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده شرکت با همین دستور جلسه در تاریخ ... و عدم اجابت تقاضا توسط بازرس قانونی شرکت؛ بدین وسیله و به موجب اختیار حاصل از ماده ۹۵ لایحه اصلاحی قانون تجارت از کلیه سهامداران محترم شرکت دعوت به عمل می آید تا در جلسه مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده شرکت که راس ساعت .. مورخ ... در نشانی تشکیل می گردد جهت تصمیم گیری در خصوص دستور جلسه زیر حضور به هم رسانند:

نمونه آگهی دارای ایرادات

**آگهی دعوت به جلسه مجمع عمومی عادی بطور فوق العاده
سهامداران شرکت ا.ا.پ (سهامی خاص) به شماره ثبت ----- و
شناسه ملی -----**

بدینوسیله از کلیه سهامداران و یا نمایندگان قانونی آن ها دعوت می شود تا در جلسه مجمع عمومی عادی بطور فوق العاده این شرکت که ساعت ۸:۰۰ صبح مورخ ۱۴۰۴/۰۱/۲۷ واقع در دفتر مرکزی شرکت برگزار می گردد حضور بهم رسانند.

موضوع جلسه: بررسی حساب سود و زیان، دیون شرکت و رسیدگی به کلیه موضوعاتی که در حوزه اختیارات مجمع عمومی فوق العاده می باشد.

هیأت مدیره شرکت

در این آگهی دعوت اولاً نوع مجمع عمومی به درستی تعیین نشده است. با توجه به این که هدف از این دعوت تصویب صورت های مالی شرکت بوده لازم بود این مجمع عمومی با عنوان مجمع عمومی عادی سالیانه دعوت می شد.

از سویی در موضوع جلسه بیان شده است که «کلیه موضوعاتی که در حوزه اختیارات مجمع عمومی فوق العاده می باشد»، روشن است که عبارت دستور جلسه با مجمع عمومی مورد دعوت در تعارض است. نشانی شرکت نیز با عنوان دفتر مرکزی شرکت بیان شده است که خلاف مفاد ماده ۱۰۰ ل.ا.ق.ت. است. دستور جلسه مجمع عمومی نیز به وضوح اشتباه بیان شده است چرا که صرفاً بررسی حساب سود و زیان و دیون شرکت را به عنوان دستور جلسه مشخص مجمع عمومی تعیین نموده است. در حالی که مجمع عمومی صرفاً بررسی نمی کند و موضوع بررسی نیز فقط حساب سود و زیان و دیون نیست. بهتر بود از عبارتی همچون «بررسی و تصویب ترازنامه و حساب سود و زیان شرکت منتهی به ۲۹ اسفند ۱۴۰۳» استفاده می شد.

نمونه دستور جلسه اشتباه

آگهی دعوت

بدینوسیله از کلیه سهامداران محترم شرکت م.س.ت (سهامی خاص) به شماره ثبت ۴۷۰۹۵۶ و شناسه ملی ۱۴۰۴/۸۴۸۵۵۰ دعوت به عمل می آید تا در جلسه مجمع عمومی فوق العاده که به دعوت هیأت مدیره شرکت در تاریخ ۱۴۰۴/۰۱/۳۰ رأس ساعت ۸:۰۰ صبح در محل به نشانی: تهران، بهاران، کوچه عظمت یکمردی، خیابان شهید اسماعیل لطفی، پلاک ۲۵، طبقه اول، کد پستی ۱۳۶۹۸۷۶۴۷۳ برگزار می شود، حضور بهم رسانند. دستور جلسه: ۱- بررسی و تصویب تغییر نوع شرکت از سهامی خاص به مسئولیت محدود ۲- بررسی و تصویب اساسنامه جدید شرکت ۳- تعیین و انتخاب اعضای هیأت مدیره و سمت های آن ها ۴- تعیین صاحبان امضای مجاز شرکت ۵- تعیین میزان سهم الشرکه هر یک از ۶- سایر مواردی که در صلاحیت مجمع عمومی فوق العاده باشد.

هیأت مدیره شرکت

۵- صورتجلسه مجمع عمومی فوق‌العاده با موضوع انحلال شرکت

نام شرکت شماره ثبت و شناسه ملی
 سرمایه ثبت شده ریال در تاریخ ساعت مجمع
 عمومی فوق‌العاده شرکت با حضور کلیه شرکاء / اکثریت شرکاء در محل شرکت تشکیل و نسبت به
 انحلال شرکت اتخاذ تصمیم شد.

نام شرکاء میزان سهم الشرکه

۱. خانم / آقای دارای ریال سهم الشرکه

۲. خانم / آقای دارای ریال سهم الشرکه

۳. خانم / آقای دارای ریال سهم الشرکه

در خصوص انحلال شرکت بحث و بررسی بعمل آمد والنهاییه مقرر گردید که شرکت منحل شود در
 نتیجه خانم / آقای به شماره ملی به آدرس کدپستی : به سمت
 مدیر تصفیه انتخاب شد و مدیر تصفیه ضمن اعلام قبولی سمت اقرار به دریافت اسناد و مدارک و
 دفاتر و دارایی‌های شرکت نمود.

به خانم / آقای احدی از شرکاء یا وکیل رسمی شرکت وکالت داده می‌شود که ضمن مراجعه به
 اداره ثبت شرکت‌ها نسبت به ثبت صورتجلسه و پرداخت حق النسب و امضاء ذیل دفتر ثبت اقدام نماید.

۱. خانم / آقای امضاء

۲. خانم / آقای امضاء

۳. خانم / آقای امضاء

۴

فصل چهارم

اداره شرکت‌ها

مقدمه:

پیش از این بیان شد که در شرکت‌های تجاری تصمیم‌گیری با سهامداران یا شرکای شرکت است و اداره شرکت توسط مدیران انجام می‌شود. در عمل هر چه شرکت بزرگ‌تر باشد و تعداد سهامداران یا شرکای بیشتری داشته باشد، اهمیت و تاثیر رکن مدیریت افزون می‌شود. چرا که به طور عادی و عملاً مجمع عمومی نمی‌تواند به صورت روزانه یا هفتگی یا حتی ماهیانه تشکیل شده و در جزئی‌ترین امور اداره شرکت دخالت کند ولی وظیفه و صلاحیت هیات مدیره مداخله در تمام اعمال حقوقی شرکت است و اموال شرکت در اختیار هیات مدیره است. با این وصف کنترل واقعی اموال و دارایی‌های شرکت توسط هیات مدیره انجام می‌پذیرد. به همین جهت قانونگذار حساسیت زیادی بر نحوه عملکرد مدیران داشته است و علاوه بر مقرر نمودن رکن نظارت بر عملکرد مدیران (بازرسی)، ضمانت اجراهای مدنی، کیفری و مالیاتی سختگیرانه برای مدیران مقرر نموده است. در این فصل ابتدا به شناخت مفهوم و ماهیت مدیریت، ساختار هیات مدیره و احکام مربوط به انتخاب مدیران و مزایای مدیران در شرکت سهامی خواهیم پرداخت. سپس مسئولیت‌های مدیران را در این شرکت بررسی خواهیم کرد و در پی آن همین احکام را در شرکت با مسئولیت محدود و شرکت تعاونی بیان خواهیم داشت.

مبحث اول: شرکت سهامی

گفتار اول: شناخت مدیر و هیات مدیره

بند اول: مفهوم مدیر

در اصطلاح قانون تجارت، منظور از مدیران، اعضای هیأت مدیره است و هر جا به طور مطلق واژه مدیر یا مدیران به کار می‌برد، اشاره به عضو هیأت مدیره دارد. (مثل ماده ۱۰۸ ل.ا.ق.ت.). برای این اساس، مدیرعامل یا مدیرانی که در شرکت‌های سمت اجرایی مانند مدیر حقوقی یا مدیر مالی دارند، لزوماً «مدیر» محسوب نمی‌شوند. به همین خاطر ماده ۱۳۳ ل.ا.ق.ت. و مواد دیگری بیان می‌دارد «مدیران و مدیرعامل...». البته روشن است که اگر مدیرعامل همزمان عضو هیات مدیره باشد، به واسطه عضویت در هیات مدیره، مدیر محسوب شده ولی سمت مدیرعاملی وی سمت جداگانه‌ای است.

نکته ۱- در بسیاری از شرکت‌ها، در تعیین صاحبان امضای مجاز شرکت قید می‌شود که صاحبان امضای

نکته ۱- اگر شخصی بدون رعایت شرایط فوق انتخاب شود، اعمال او در مقابل اشخاص ثالث و صاحبان سهام معتبر است و مسئولیت‌های سمت مدیریت عامل شامل حال او می‌شود. (ماده ۱۲۶ ل.ا.ق.ت.). باید توجه داشت که این حکم استثنائی برای حفظ حقوق اشخاص ثالث و صاحبان سهام است و به این معنا نیست که مدیر عامل همچون هیأت مدیره، اختیارات عام برای اداره شرکت دارد. همچنین هر ذینفعی می‌تواند برکناری چنین مدیر عاملی را از دادگاه درخواست کند. (ماده ۱۲۷ ل.ا.ق.ت.).

نکته ۲- اگر شخصی همزمان مدیر عامل دو شرکت باشد، باید عزل او از شرکت دوم (شرکت متأخر) را درخواست نمود و دادگاه صالح برای عزل او، دادگاه محل شرکت دوم است.

پ) وضعیت حقوقی و اختیارات مدیر عامل در شرکت: مدیر عامل بر خلاف مدیران، رکن شرکت نیست بلکه در حدود اختیاراتی که از طرف هیأت مدیره به او تفویض شده نماینده شرکت محسوب می‌گردد. (ماده ۱۲۵ ل.ا.ق.ت.).

بنابراین اختیارات مدیر عامل - نه مانند رکن یک شرکت بلکه - بر اساس ماهیت نمایندگی بوده و محدود به (۱) حدود موضوع شرکت، (۲) محدودیت‌های اعمال شده در اساسنامه، (۳) محدودیت‌های اعمال شده توسط مجامع و حتی (۴) محدودیت‌های اعمال شده توسط هیأت مدیره در زمان تفویض اختیارات به او است و تخطی از هر یک از محدودیت‌های فوق، موجب عدم نفوذ معاملات اوست. به عبارت دیگر، حکم ماده ۱۱۸ ل.ا.ق.ت. شامل مدیر عامل نیست و اگر مدیر عامل خارج از حدود اختیارات خود عملی انجام دهد مانند، اعمال خارج از حدود اذن وکیل، غیر نافذ است.

نکته: با توجه به محدود بودن اختیارات مدیر عامل، باید «نام و مشخصات و حدود اختیارات مدیر عامل باید با ارسال نسخه‌ای از صورت جلسه هیئت مدیره به مرجع ثبت شرکت‌ها اعلام و پس از ثبت در روزنامه رسمی آگهی شود». (ماده ۱۲۸ ل.ا.ق.ت.).

عدم ارسال این صورت جلسه یا ارسال اطلاعات اشتباه، جرم است (بند ۳ ماده ۲۴۳)

ت) مسئولیت شرکت در قبال اعمال مدیر عاملی که نمایندگی او مخدوش است

مورد اول: اگر صورت جلسه هیأت مدیره مبنی بر انتخاب و محدودیت‌های مدیر عامل به اداره ثبت شرکت‌ها کتباً اطلاع داده نشد، تا وقتی که اطلاع داده نشود، عملیات نماینده و یا مدیر سابق که به نام

عامل یک شرکت تولید محصولات زراعی نباید هم‌زمان با دوره مدیریت خود همان محصول شرکت را به صورت عمده تولید کند؛ چرا که عرضه و فروش محصولات توسط مدیر باعث رقابت با شرکت می‌شود و در این نوع فعالیت تجاری، عرضه و فروش محصولات کشاورزی توسط یکی از ایشان باعث کاهش قیمت آن محصول در بازار می‌شود و طرف دیگر باید محصول خود را ارزان‌تر بفروشد.

ضمانت اجرا: هر مدیری (یا مدیر عاملی) که از مقررات ماده ۱۳۳ ل.ا.ق.ت. تخلف کند و تخلف او موجب ضرر شرکت گردد، مسئول جبران آن (خسارت) خواهد بود. باید توجه داشت که خللی به اعتبار معاملت متضمن رقابت پدید نمی‌آید و اصولاً صحیح است.

نکته ۱- منظور از ضرر در ماده ۱۳۳ ل.ا.ق.ت. اعم است از ورود خسارت یا تفویض منفعت. بنابراین اگر سود مسلم شرکت نیز بر اثر رقابت کم شود، مدیری یا مدیرعاملی که رقابت کرده ملزم به جبران خسارت است.

نکته ۲- حکم ماده ۱۳۳ ل.ا.ق.ت. در خصوص معاملات متضمن رقابت فقط ناظر به شخص مدیر یا مدیرعامل است و شرکت یا مؤسسه‌ای که مدیر یا مدیرعامل شرکت در آن سمت مدیریت دارند و نیز بستگان مدیر یا مدیرعامل شرکت مشمول این حکم نیستند.

***	اشخاص مشمول	اعتبار قرارداد	مسئولیت مدنی
قراردادهای تحت کنترل (مواد ۱۲۹-۱۳۱)	۱- اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت ۲- شرکت‌ها و موسساتی که مدیر و مدیرعامل شرکت، شریک یا مدیر یا مدیرعامل آن شرکت باشند	۱- در صورتی که به تأیید هیأت مدیره یا مجمع برسد، در برابر ثالث معتبر است ۲- در صورتی که به تأیید هیأت مدیره و مجمع نرسد، تا سه سال قابل ابطال است	اگر به تأیید هیأت مدیره برسد ولی به تأیید مجمع نرسد، باعث مسئولیت تضامنی مدیر طرف قرارداد و مدیران تأیید کننده است.
تحصیل وام یا تضمین تعهدات توسط شرکت (ماده ۱۳۲)	۱- عضو حقیقی هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت ۲- نماینده عضو حقوقی هیأت مدیره ۳- همسر و نزدیکان طبقه اول و درجه اول از طبقه دوم مدیران و مدیرعامل	باطل	باعث مسئولیت مدیر نسبت به جبران خسارت نیست ولی در صورت دریافت وجه باید مسترد شود.
قرارداد متضمن رقابت (ماده ۱۳۳)	مدیران و مدیرعامل شرکت	معتبر و غیر قابل فسخ از سوی شرکت	مسئولیت جبران خسارات (اعم از ضرر وارده یا تفویض منفعت)

نکته ۴- به موجب نظریه مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۷ شورای نگهبان: «مدیرانی که قصوراً اطلاعی از مالیات متعلقه (به شرکت) نداشته‌اند و یا دارای حق امضا نیستند و راه تخلصی از پرداخت مالیات ندارند (مثلاً نمی‌توانند استعفا کنند) خلاف موازین شرع شناخته شد».^۱

تکالیف و مسئولیت‌های هیات مدیره در لایحه اصلاحی قانون تجارت

ردیف	تکلیف مدیر	مستند	مهلت	ضمانت اجرا
۱	مطالبه مبلغ تعهد شده سهام	ماده ۳۳	۵ سال	لزوم دعوت جهت کاهش سرمایه شرکت + (جرم) مجازات موضوع ماده ۲۴۶ ل.ا.ق.ت
۲	امضای ورقه سهام	ماده ۲۵	-	مسئولیت مدنی در صورت ورود خسارت
۳	دعوت مجمع عمومی عادی سالیانه	مواد ۸۹ و ۹۱ و ۱۳۸	حداکثر شش ماه	(جرم) مجازات موضوع ماده ۲۵۴ ل.ا.ق.ت
۴	دعوت مجمع عمومی شرکت در مواردی که دارندگان یک پنجم سهام شرکت درخواست نمایند	ماده ۹۵	۲۰ روز از زمان درخواست سهامداران	مسئولیت مدنی
۵	معرفی یک نماینده دائمی توسط شخص حقوقی عضو هیات مدیره	ماده ۱۱۰	-	غایب محسوب شدن شخص حقوقی عضو هیات مدیره
۶	دعوت فوری مجمع عمومی جهت انتخاب مدیران در فرض فوت، استعفا یا سلب شرایط از مدیران توسط مدیران باقیمانده	ماده ۱۱۲	فوری	مسئولیت مدنی
۷	داشتن سهام وثیقه در شرکت	ماده ۱۱۴	یک ماه از زمان انتخاب	مستعفی محسوب شدن

۱- این نظریه که به موجب نامه شماره ۱۰۲/۴۳۰۱۸ مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۸ به رییس هیات عمومی دیوان عدالت اداری اعلام گردید قابل نقد است چرا که رهایی از مسئولیت مالیاتی مدیران مشروط به آن شده است که مدیران «راه تخلصی از پرداخت مالیات» نداشته باشند و مثلاً نتوانند استعفا کنند. در حالی که پیش از این دیدیم که مدیران در هر حال حق استعفا از سمت مدیریت دارند.

۵

فصل پنجم

بازرسی شرکت و حساب‌های شرکت

پیش از این ذکر شد که شرکت سهامی سه رکن دارد؛ رکن تصمیم‌گیری، رکن اداره و رکن نظارت. بازرس یا بازرسان، رکن سوم شرکت است. وظیفه اصلی بازرس، نظارت و اظهار نظر بر عملکرد مدیران و گزارش دادن به صاحبان سرمایه (سهامداران و شرکا) است. همچنین مانند مدیران، بازرسان نیز منصوب سهامداران هستند و توسط ایشان نصب و یا عزل می‌شوند. مطابق ماده ۱۴۴ ل.ا.ق.ت. بازرس یا بازرسان توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شوند. دوره مأموریت ایشان یک ساله و قابل تمدید است. مجامع هر زمان بخواهد می‌تواند بازرس را عزل کند ولی باید همراه با این عزل، بازرس جایگزین را انتخاب کند، چرا که بازرس رکن شرکت است و شرکت نمی‌تواند بدون رکن باشد. در این فصل ابتدا شرایط انتخاب و سپس وظایف و مسئولیت‌های بازرسان مورد بحث قرار می‌گیرد. پس از آن به حوزه عملکرد اصلی بازرسان یعنی حساب‌های شرکت می‌پردازیم.

مبحث اول: شرکت سهامی

گفتار اول: بازرسی

بند اول: انتخاب بازرس

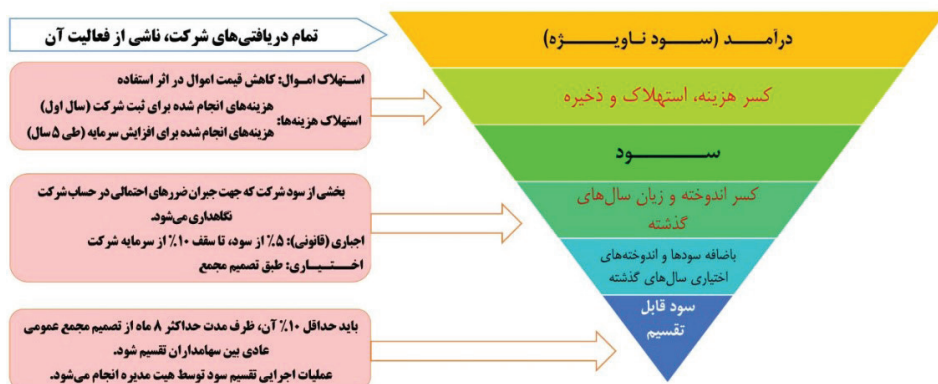
الف) مرجع انتخاب بازرس: مطابق مواد ۱۴۵ و ۱۴۶ ل.ا.ق.ت. اولین بازرس یا بازرسان توسط مجمع عمومی مؤسس (در شرکت سهامی عام) یا مؤسسين (در شرکت سهامی خاص) و پس از آن اصولاً توسط مجمع عمومی عادی انتخاب می‌شود. اما علاوه بر مجمع عمومی، در دو مورد استثنائی دادگاه نیز امکان تعیین بازرس دارد که معمولاً این ظرفیت قانونی مورد استفاده قرار نمی‌گیرد.

مطابق ماده ۱۵۳ ل.ا.ق.ت. «در صورتی که ۱) مجمع بازرس معین نکرده باشد یا ۲) یک یا چند نفر از بازرسان به عللی نتوانند گزارش بدهند یا از دادن گزارش امتناع کنند، رئیس دادگاه شهرستان به تقاضای هر ذی‌نفع بازرس یا بازرسان را به تعداد مقرر در اساسنامه شرکت انتخاب خواهد کرد تا وظایف مربوطه را تا انتخاب بازرس به وسیله مجمع عمومی انجام دهند. تصمیم رئیس دادگاه شهرستان در این مورد غیر قابل شکایت است».

این تصمیم قضایی است ولی به دلیل اصل سرعت اولاً نیازمند رعایت تشریفات دادرسی مانند تعیین وقت رسیدگی و رعایت اصل تناظر نبوده و ثانیاً قابل اعتراض نیست. نکته شایسته توجه آن که اگر قصد

ب) سود قابل تقسیم (سود ویژه): سود قابل تقسیم بین سهامداران عبارت است از (۱) سود خالص سال مالی شرکت منهای زیان های سال های گذشته و اندوخته قانونی به علاوه (۲) اندوخته اختیاری و (۳) سود قابل تقسیم سال های قبل که تقسیم نشده است.

جمع بندی نحوه تحصیل سود قابل تقسیم بر اساس قانون تجارت:

پ) الزامات تقسیم سود: مطابق ماده ۲۴۰ ل.ا.ق.ت. مجمع عمومی عادی پس از (۱) تصویب حساب های مالی و (۲) احراز سود قابل تقسیم، مبلغی را که می توان بین سهامداران تقسیم شود، تعیین می کند. شایسته یادآوری است که حداقل ۱۰٪ سود ویژه (سود قابل تقسیم) باید بین سهامداران تقسیم شود. (ماده ۹۰ ل.ا.ق.ت.). الباقی آن را می توان اندوخته اختیاری نمود.

مجمع همچنین می تواند اندوخته های اختیاری قبلی را نیز تقسیم کند. بنابراین ممکن است در سال مالی ۱۳۹۸، سود خالص هر سهم ۱۰۰ تومان باشد ولی با توجه به این که پیش از این به ازای هر سهم ۱۰۰ تومان هم اندوخته اختیاری در حساب های شرکت است، مجمع عمومی می تواند به ازای هر سهم تا ۲۰۰ تومان تقسیم کند.

نکته: در صورتی که علاوه بر سود، اندوخته هم تقسیم شود، باید در صورت جلسه مجمع صریحاً ذکر شود که مبالغ تقسیم شده از کدام محل است.

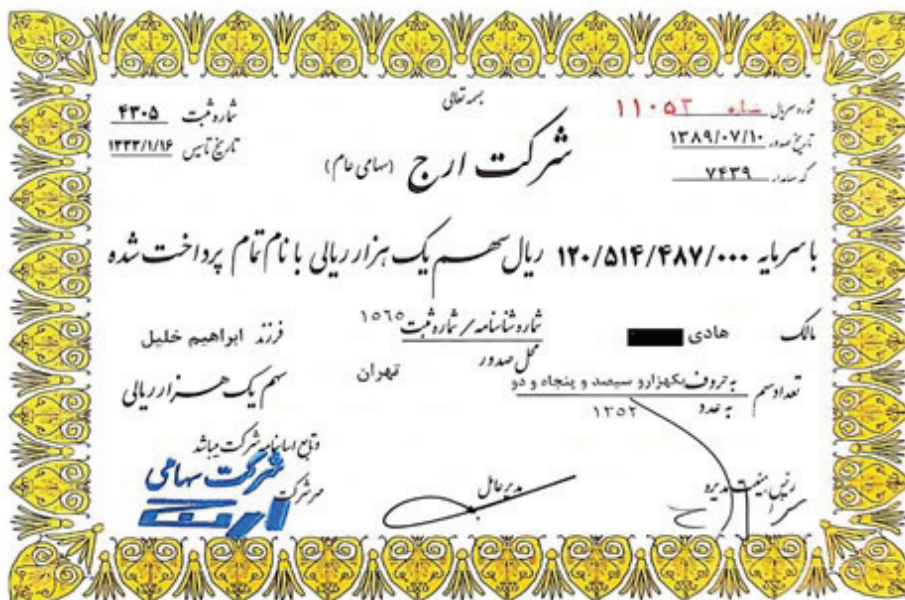
منافع موهوم: اگر در فرآیند تقسیم سود، تشریفات فوق انجام نگیرد یا بر اساس صورت های مالی غیر واقعی سودی تقسیم شود، به سود تقسیم شده منافع موهوم می گویند. ماده ۲۵۸ ل.ا.ق.ت. برای «رییس و اعضای هیأت مدیره و مدیرعامل شرکت که بدون صورت دارایی و ترازنامه یا به استناد صورت دارایی

٦

فصل ششم

قواعد و الزامات واگذاری
و خرید سهام و سهم الشرکه

شکل: شرایط و مندرجات ورقه سهم را بر ورقه سهم زیر ببینید.

ب) فایده داشتن ورقه سهم: در شرکت سهامی دو نوع سهام بانام و بی نام وجود دارد. بر اساس ماده ۳۹ ل.ا.ق.ت. «سهم بی نام به صورت سند در وجه حامل تنظیم و ملک دارنده آن شناخته می شود، مگر خلاف آن ثابت گردد. نقل و انتقال این گونه سهام با قبض و اقباض به عمل می آید». بنابراین تردیدی نیست که ورقه سهم در سهام بی نام اهمیت و موضوعیت اساسی دارد.

اما در مورد سهام بانام، با توجه به این که امروزه لیست سهامداران شرکت و تعداد دقیق سهام هر سهامدار در بدو تأسیس شرکت به اداره ثبت شرکت ها اعلام می شود و هرگونه نقل و انتقال بعدی نیز به این اداره اعلام می شود، در مورد اهمیت صدور ورقه سهام بانام ممکن است تردید شود. با توجه به همین وضعیت اکثر شرکت های سهامی خاص دغدغه جدی در صدور ورقه سهام بانام برای سهامداران ندارند. با این حال از نظر قانونی داشتن ورقه سهام بانام نیز اهمیت جدی دارد و برای استیفای برخی حقوق سهامداران لازم است. برابر ماده ۹۹ ل.ا.ق.ت. حق ورود سهامدار به مجمع عمومی منوط به ارائه ورقه سهم از سوی سهامدار به شرکت می باشد. (اگرچه در عمل معمولاً رعایت نمی شود).

۷

فصل هفتم

تغییرات در سرمایه شرکت؛
افزایش سرمایه و کاهش سرمایه

شرکت تجاری در بدو تاسیس با سرمایه ثابتی مشخصی تشکیل می‌شود ولی در طول زمان و مدت فعالیت خود ممکن است با انگیزه‌های مختلفی سرمایه ثابتی خود را افزایش یا کاهش دهد. مهم‌ترین انگیزه‌ها برای افزایش سرمایه شرکت اعتبار بخشیدن بیشتر به شرکت جهت تأمین مالی یا جلب اعتماد عموم مردم یا گسترش حوزه فعالیت یا اصلاح ساختار سهامداری و ساختار مالی شرکت است. در مقابل در بسیاری از موارد شرکت به دلیل زیان‌ده شدن و شمولیت ماده ۱۴۱ لایحه اصلاحی قانون تجارت (زیان شرکت به میزان یا بیشتر از نیمی از سرمایه ثابتی شرکت) و گاهی به دلیل تمایل به کم کردن حوزه فعالیت شرکت، مایل به کاهش سرمایه باشد.

قانون تجارت در خصوص شرکت‌های سهامی راهکارهای مختلفی برای این منظور دیده است که در ادامه مطالعه خواهیم کرد. به این منظور ابتدا در مبحث اول به دلایل و شیوه‌های افزایش سرمایه و سپس تشریفات قانونی افزایش سرمایه از مجمع عمومی تا ثبت افزایش سرمایه خواهیم پرداخت و در مبحث دوم اقسام کاهش سرمایه شرکت و تشریفات قانونی آن را مطالعه خواهیم نمود.

شایسته ذکر است که قواعد مربوط به افزایش یا کاهش سرمایه به صورت مفصل در مقررات شرکت سهامی (لایحه اصلاحی قانون تجارت) بیان شده است و سایر شرکت‌ها اگرچه حق تغییر در میزان سرمایه خود را دارند ولی تشریفات و شرایط مفصلی در قانون تجارت برای آن بیان نشده است. در مبحث سوم از این فصل به مباحث تغییرات سرمایه در سایر شرکت‌ها می‌پردازد.

در نهایت به یکی از مهم‌ترین مباحث کاربردی در این حوزه یعنی دعوی ابطال افزایش سرمایه یا کاهش سرمایه خواهیم پرداخت. معمولاً کسانی که در فرآیند افزایش سرمایه شرکت مشارکت نداشته‌اند و به همین جهت نسبت سهام‌ایشان به کل سهام شرکت در اثر افزایش سرمایه کاهش یافته و اصطلاحاً رقیق شده است، تمایل به ابطال افزایش سرمایه صورت گرفته دارند. به همین جهت یکی از دعاوی پرتکرار و بسیار مهم در حوزه شرکت‌های تجاری دعوی ابطال افزایش سرمایه است.

۱۳۹۸.۰۲.۱۵ افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی را منوط به آن نمود که به حساب سرمایه افزوده شود و به این ترتیب صرفاً از این طریق می‌توان افزایش سرمایه داد. این ماده مقرر می‌دارد: «به منظور رونق تولید و ایجاد اشتغال از طریق اصلاح ساختار مالی شرکت‌ها و کارآمدسازی افزایش بهای ناشی از تجدید ارزیابی دارایی‌های اشخاص حقوقی موضوع حکم مقرر در تبصره (۱) ماده (۱۴۹) قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۳ با اصلاحات و الحاقات بعدی، افزایش سرمایه از این محل مجاز و مشروط بر این است که ظرف مدت یک سال پس از تجدید ارزیابی به حساب سرمایه افزوده شده و این امر فقط یک بار در هر پنج سال امکان‌پذیر است.

در خصوص ضوابط افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها باید مفاد آیین‌نامه اجرایی تبصره (۱) ماده (۱۴۹) اصلاحی قانون مالیات‌های مستقیم را ملاحظه نمود که به پیوست این فصل تقدیم گردیده است.

نمونه صورتجلسه مجمع عمومی فوق‌العاده با موضوع افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها

صورت جلسه مجمع عمومی فوق‌العاده شرکت (سهامی خاص)

نام شرکت	شماره ثبت	شناسه ملی	سرمایه ثبتی
.....			ریال.....

جلسه مجمع عمومی فوق‌العاده شرکت (سهامی خاص)، ثبت شده به شماره در اداره ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری تهران/.....، به شناسه ملی در تاریخ ساعت با حضور همه/اکثریت سهام‌داران در اقامتگاه قانونی شرکت به نشانی: تشکیل شد.

الف) در اجرای ماده ۱۰۱ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت (مصوب ۱۳۴۷):

- ۱- آقای/خانم به شماره ملی به سمت رئیس جلسه،
- ۲- آقای/خانم به شماره ملی به سمت ناظر جلسه،
- ۳- آقای/خانم به شماره ملی به سمت ناظر جلسه،
- ۴- آقای/خانم به شماره ملی به سمت منشی جلسه، انتخاب شدند.

۸

فصل هشتم

انحلال و تصفیه شرکت‌ها

مقدمه: انحلال شرکت تجاری به معنای خاتمه یافتن دوران حیات عادی شرکت و آماده شدن برای زوال کامل شخصیت حقوقی شرکت است. پس از انحلال شرکت، عملیات تصفیه شرکت شروع می‌شود و با خاتمه یافتن تصفیه شرکت، شخصیت حقوقی شرکت به کلی زائل می‌شود. تردیدی نیست که موجبات انحلال و تشریفات انحلال و تصفیه و آثار حقوقی اهمیت بسیار زیادی دارد و استفاده از مقررات مربوط به انحلال به میزان کافی مورد استفاده حقوقدانان و کاربران عمومی قواعد حقوق شرکت‌ها قرار نمی‌گیرد. به طور مثال در موارد زیادی، برخی سهامداران در شرکت‌های سهامی خاص سال‌ها از برگزاری مجمع عمومی عادی و تقسیم سود محروم مانده‌اند و تقاضای تقسیم سود دارند ولی همچنانکه پیش از این بیان شد، دعوای مطالبه تقسیم سود توسط مراجع قضایی مسموع نیست و لذا به طور معمول با طرح چنین دعوایی آورده‌ای جز اتلاف وقت و هزینه برای سهامدار به ارمغان نمی‌آورد. در حالی که بر اساس بند ۲ ماده ۲۰۱ ل.ا.ق.ت. عدم تشکیل مجمع عمومی عادی سالیانه در موعد معینی از موجبات انحلال شرکت است و طبیعتاً چنین سهامداری با طرح دعوای انحلال، راه کارآمدتری برای نیل به مقصود خود طی خواهد نمود. از این رو در این فصل مباحث مربوط به موجبات انحلال و سپس تشریفات تصفیه در شرکت‌های سهامی و با مسئولیت محدود و تعاونی بررسی خواهد شد.

مبحث اول: انحلال و تصفیه شرکت‌های سهامی

گفتار اول: انحلال شرکت سهامی

بند اول: موجبات انحلال شرکت

اسباب انحلال شرکت سهامی در ماده ۱۹۹ ل.ا.ق.ت. بیان شده و شامل ۵ مورد زیر است:

۱. **ناممکن شدن موضوع شرکت:** مانند اینکه موضوع شرکتی، بهره‌برداری از معدن معینی باشد ولی پس از مدتی ذخایر معدنی پایان پذیرد. همچنین است در موردی که موضوع فعالیت شرکت غیر قانونی اعلام شود. (انحلال قهری).

۲. **پایان یافتن مدت شرکت،** در صورتی که شرکت برای مدت معینی تشکیل شده باشد؛ مگر اینکه قبل از انقضای آن، مدت شرکت تمدید گردد. (انحلال قهری).

۳. **ورشکستگی شرکت:** ورشکستگی سبب قهری انحلال است و حتی در صورت تصفیه تمام دیون و متفرعات دین شرکت، باز هم منحل می‌شود.^۱ همچنین باید توجه داشت که در صورت ورشکستگی،

۱- دکتر صقری به درستی معتقد است در صورت انعقاد قرارداد ارفاقی شرکت ورشکسته با طلبکاران، شرکت منحل نمی‌شود

۹

فصل نهم

تبدیل و ادغام شرکت‌ها

مبحث اول: تبدیل شرکت

گفتار اول: معرفی تبدیل شرکت

بند اول: مفهوم و جواز تبدیل شرکت

منظور از «تبدیل شرکت» این است که شرکت بدون اینکه شخصیت حقوقی خود را از دست بدهد به نوع دیگری از شرکت‌ها تبدیل گردد. مثلاً شرکت تضامنی، بدون این که منحل گردد، تبدیل به شرکت سهامی شود.

آیا شرکت‌های تجاری می‌توانند از نوعی به نوع دیگر تبدیل شوند؟ مثلاً آیا شرکت سهامی عام می‌تواند به سهامی خاص تبدیل شود یا شرکت بامسئولیت محدود به تضامنی و ...؟ قانون تجارت برخی از مواردی که یک شرکت می‌تواند به شرکت دیگر تبدیل شود، بیان کرده است؛ مانند تبدیل شرکت سهامی به سایر انواع شرکت‌ها (ماده ۵ ل.ا.ق.ت.)، تبدیل سهامی خاص به سهامی عام (ماده ۲۷۸ ل.ا.ق.ت.)، تبدیل تضامنی و نسبی به سهامی (ماده ۱۳۵ ق.ت.). با این وصف قانون تجارت قاعده‌ای کلی درباره جواز تبدیل شرکت‌ها صادر نکرده است. به همین خاطر برخی معتقد بودند فقط در مواردی که قانون صراحتاً اجازه داده است، تبدیل شرکت ممکن است. با این حال ماده ۳۶ نظامنامه اجرای قانون ثبت شرکت‌ها (الحاقی ۱۳۹۸/۷/۱۵) بیان داشته است: «تبدیل کلیه شرکت‌های موضوع ماده ۲۰ قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱ به یکدیگر مجاز است».

نحوه تبدیل شرکت‌ها در دستورالعمل اجرایی ثبت تبدیل شرکت‌های تجاری ابلاغی ۱۳۹۹/۲/۲۳ معاون حقوقی رئیس جمهور تعیین شده است. مطابق ماده ۲ دستورالعمل فوق «هر یک از انواع شرکت‌های تجاری قابل تبدیل به نوع دیگر است؛ مگر به موجب صریح قوانین تبدیل شرکت ممکن نباشد».

بند دوم: اقسام و انواع تبدیل شرکت

دو قسم تبدیل شرکت در قانون تجارت ایران وجود دارد: (۱) تبدیل شرکت اجباری و (۲) تبدیل شرکت اختیاری

الف) تبدیل شرکت اجباری: مطابق ماده ۵ ل.ا.ق.ت. «... در صورتی که سرمایه شرکت بعد از تأسیس به هر علت از حداقل مذکور در این ماده (۵ میلیون ریال یک میلیون ریال و یک میلیون ریال برای

فهرست تفصیلی

مقدمه.....	۵
فصل اول: اصول حاکم بر شرکت های تجاری.....	۹
• مبحث اول: قوانین و مقررات حاکم بر شرکت های تجاری.....	۱۱
گفتار اول: قوانین و مقررات اصلی.....	۱۱
گفتار دوم: قوانین و مقررات پیرامونی.....	۱۲
گفتار سوم: قوانین و مقررات ثبتی.....	۱۵
• مبحث دوم: اصول و منطق حاکم بر حقوق شرکت های تجاری.....	۱۶
گفتار اول: اصل حاکمیت اکثریت در شرکت.....	۱۷
گفتار دوم: اصل حمایت از اقلیت سهامداران.....	۱۸
بند اول: کاربرد اصل حمایت از اقلیت سهامداران در مقام تفسیر.....	۱۹
بند دوم: حمایت از اقلیت سهامداران در تنظیم روابط بین شرکا.....	۲۳
گفتار سوم: اصل تشریفاتی بودن قواعد شرکت ها.....	۲۳
بند اول: نسبی بودن بطلان مصوبات شرکت در اثر عدم رعایت تشریفات.....	۲۴
بند دوم: اصل تشریفاتی بودن احکام شرکت ها در شرکت های غیر سهامی.....	۲۵
گفتار چهارم: اصل اعتماد به ظاهر (اراده ظاهر).....	۲۸
گفتار پنجم: اصل استقلال شخصیت حقوقی شرکت از سهامداران و شرکا.....	۳۱
بند اول: مفهوم و اقسام شخصیت حقوقی.....	۳۲
بند دوم: قلمرو شخصیت و اهلیت شخص حقوقی.....	۳۳
بند سوم: زمان ایجاد شخصیت حقوقی.....	۳۵
بند چهارم: آثار شخصیت حقوقی در شرکت های تجاری.....	۳۷

بند پنجم: خرق حجاب شخصیت حقوقی.....	۴۵
گفتار ششم: تجاری بودن شرکت تجاری.....	۴۹
گفتار هفتم: حرفه ای بودن مسئولیت های شرکت و مدیران.....	۵۰
فصل دوم: تأسیس شرکت تجاری.....	۵۳
• مبحث اول: مزایا و معایب تأسیس شرکت.....	۵۴
گفتار اول: مزایای تأسیس شرکت تجاری.....	۵۴
گفتار دوم: خطرات تأسیس شرکت تجاری.....	۵۹
• مبحث دوم: زمان، قالب و سرمایه مناسب برای تشکیل شرکت.....	۶۳
گفتار اول: زمان مناسب برای تشکیل شرکت.....	۶۳
گفتار دوم: قالب مناسب برای فعالیت شخص حقوقی (اقسام اشخاص حقوقی).....	۶۵
بند اول: شرکت سهامی.....	۶۵
بند دوم: شرکت با مسئولیت محدود.....	۷۳
بند سوم: شرکت تضامنی.....	۷۵
بند چهارم: شرکت نسبی.....	۷۶
بند پنجم: شرکت مختلط غیرسهامی.....	۷۶
بند هفتم: شرکت تعاونی.....	۷۷
بند هشتم: شرکت عملی.....	۸۱
بند نهم: موسسه غیرتجاری.....	۸۵
بند دهم: انتخاب قالب مناسب برای تشکیل شخص حقوقی.....	۸۷
بند یازدهم: شرکت خارجی در ایران.....	۹۰
• مبحث سوم: اقدامات پیش از ثبت شرکت و توافق نامه مشارکت شرکا (SHA).....	۹۲
فصل سوم: نظام تصمیم گیری در شرکت تجاری.....	۱۱۵
• مبحث اول: مجامع عمومی در شرکت سهامی.....	۱۱۷
گفتار اول: اقسام مجامع عمومی در شرکت سهامی.....	۱۱۷
بند اول: مجمع عمومی مؤسس.....	۱۱۸
بند دوم: مجمع عمومی عادی.....	۱۲۴

بند سوم: مجمع عمومی فوق العاده.....	۱۳۰
گفتار دوم: تشریفات دعوت و برگزاری مجامع عمومی.....	۱۳۴
بند اول: مقام صالح جهت دعوت سهامداران به مجمع عمومی.....	۱۳۵
بند دوم: آگهی دعوت به مجمع عمومی.....	۱۴۲
بند سوم: برگزاری جلسه مجمع عمومی.....	۱۴۷
گفتار اول: اقسام مجامع عمومی در شرکت های با مسئولیت محدود.....	۱۶۳
گفتار دوم: تشریفات دعوت و برگزاری مجمع عمومی شرکا.....	۱۶۴
بند اول: دعوت به مجمع عمومی.....	۱۶۴
بند دوم: حد نصاب تشکیل و رأی گیری.....	۱۶۵
• مبحث سوم: مجامع عمومی در شرکت های تعاونی.....	۱۶۷
گفتار اول: تشریفات دعوت و رأی گیری.....	۱۶۷
بند اول: مقام دعوت کننده.....	۱۶۷
بند دوم: نحوه دعوت.....	۱۶۷
بند سوم: صاحبان حق رأی.....	۱۶۷
گفتار دوم: مجمع عمومی عادی.....	۱۶۸
بند اول: صلاحیت مجمع عمومی عادی.....	۱۶۸
بند دوم: مجمع عمومی عادی سالانه و مجمع عمومی عادی به طور فوق العاده.....	۱۶۹
بند سوم: حد نصاب تشکیل مجمع عمومی عادی.....	۱۶۹
بند چهارم: حد نصاب رأی گیری در مجمع عمومی عادی.....	۱۶۹
گفتار سوم: مجمع عمومی فوق العاده.....	۱۷۰
بند اول: صلاحیت مجمع عمومی فوق العاده.....	۱۷۰
بند دوم: تشریفات تشکیل: مجمع عمومی فوق العاده.....	۱۷۰
بند سوم: حد نصاب تشکیل مجمع عمومی فوق العاده.....	۱۷۰
بند چهارم: حد نصاب رأی گیری در مجمع عمومی فوق العاده.....	۱۷۰
• مبحث چهارم: دعوای ابطال مصوبه مجامع.....	۱۷۲
گفتار اول: شرایط طرح دعوای ابطال مصوبه مجامع.....	۱۷۲

بند اول: مرجع رسیدگی.....	۱۷۲
بند دوم: خواهان دعوا.....	۱۷۳
بند سوم: خوانده دعوا.....	۱۷۵
بند چهارم: خواسته دعوا.....	۱۷۶
بند پنجم: مستندات دعوا (در جست و جوی دلیل).....	۱۷۸
گفتار دوم: آثار دعوای بطلان مصوبه مجمع عمومی.....	۱۷۹
بند اول: بی اعتباری مصوبه و ابطال آگهی تغییرات.....	۱۷۹
بند دوم: جبران خسارات ناشی از بطلان شرکت یا مصوبات یا عملیات شرکت.....	۱۸۰
فصل چهارم: اداره شرکت ها.....	۱۹۳
• مبحث اول: شرکت سهامی.....	۱۹۴
گفتار اول: شناخت مدیر و هیات مدیره.....	۱۹۴
بند اول: مفهوم مدیر.....	۱۹۴
بند دوم: رابطه هیأت مدیره با شرکت.....	۱۹۶
بند سوم: قائم به شخص بودن سمت مدیریت و صلاحیت هیات مدیره.....	۱۹۷
بند چهارم: ساختار و تعداد اعضای هیأت مدیره.....	۲۰۱
بند پنجم: اقسام اعضای هیات مدیره.....	۲۰۵
بند ششم: درآمد و مزایای مدیران.....	۲۰۷
گفتار دوم: از شروع تا پایان دوره مدیریت مدیران.....	۲۰۸
بند اول: انتخاب مدیران.....	۲۰۹
بند دوم: اسباب خاتمه سمت مدیریت.....	۲۱۷
گفتار سوم: نمایندگان هیات مدیره: مدیر عامل و صاحبان امضای مجاز.....	۲۲۲
بند اول: مدیر عامل.....	۲۲۲
بند دوم: دارنده یا دارندگان امضای مجاز.....	۲۲۵
بند سوم: وکالت دادگستری و طرح دعوا از سوی شرکت.....	۲۲۵
گفتار چهارم: اختیارات، وظایف و مسئولیت های مدیران.....	۲۳۱
بند اول: اختیارات و وظایف مدیران.....	۲۳۱

بند دوم: معاملات مدیران و مدیر عامل.....	۲۳۲
بند سوم: مسئولیت مدنی مدیران.....	۲۳۷
بند چهارم: مسئولیت کیفری مدیران.....	۲۳۹
بند پنجم: مسئولیت مالیاتی مدیران (ماده ۱۹۸ قانون مالیات های مستقیم).....	۲۴۳
• مبحث دوم: شرکت با مسئولیت محدود.....	۲۴۶
• مبحث سوم: شرکت تعاونی.....	۲۴۸
بند اول: ساختار و مدت مدیریت در شرکت تعاونی.....	۲۴۸
بند دوم: وظایف و اختیارات هیأت مدیره شرکت تعاونی.....	۲۴۸
بند سوم: شرایط عضویت در هیأت مدیره شرکت تعاونی.....	۲۴۹
بند چهارم: حقوق و مسئولیت مدیران شرکت تعاونی.....	۲۵۰
بند پنجم: معاملات مدیران شرکت تعاونی.....	۲۵۱
بند ششم: مدیر عامل شرکت تعاونی.....	۲۵۱
فصل پنجم: بازرسی شرکت و حساب های شرکت.....	۲۵۷
• مبحث اول: شرکت سهامی.....	۲۵۸
گفتار اول: بازرسی.....	۲۵۸
بند اول: انتخاب بازرس.....	۲۵۸
بند دوم: شرایط بازرس و ضمانت اجرای آن.....	۲۶۰
بند سوم: وظایف و اختیارات بازرسان.....	۲۶۳
بند چهارم: معاملات بازرسان با شرکت.....	۲۶۵
بند پنجم: مسئولیت بازرسان.....	۲۶۵
گفتار دوم: اسناد مربوط به حساب های شرکت (ترازنامه و حساب صورت سود و زیان).....	۲۶۷
بند اول: ترازنامه.....	۲۶۸
بند دوم: صورت سود و زیان و تقسیم سود شرکت.....	۲۷۶
بند سوم: تفسیر صورت های مالی.....	۲۸۲
• مبحث دوم: شرکت با مسئولیت محدود.....	۲۸۵
بند اول: وظایف هیأت نظار.....	۲۸۵

بند دوم: ساختار و نحوه انتخاب هیأت نظار.....	۲۸۵
بند سوم: مسئولیت اعضای هیأت نظار (بازرسان).....	۲۸۵
• مبحث سوم: شرکت تعاونی.....	۲۸۶
فصل ششم: قواعد و الزامات واگذاری و خرید سهام و سهم‌الشرکه.....	۲۸۹
• مبحث اول: قواعد و الزامات واگذاری و خرید سهام شرکت سهامی.....	۲۹۰
گفتار اول: شناخت سهام و ورقه سهم.....	۲۹۰
بند اول: سهم.....	۲۹۰
بند دوم: ورقه سهم.....	۲۹۰
بند سوم: ماهیت حقوقی سهم.....	۲۹۲
بند چهارم: اوصاف سهم.....	۲۹۲
گفتار دوم: اقسام سهام.....	۲۹۵
بند اول: سهم بانام و سهم بی‌نام.....	۲۹۵
بند دوم: تبدیل سهام بانام و بی‌نام (مواد ۴۳-۵۰ ل.ا.ق.ت.).....	۲۹۶
بند سوم: سهام ممتاز و سهام عادی.....	۲۹۹
بند چهارم: سهام مخصوص.....	۳۰۰
بند پنجم: پاره سهم.....	۳۰۲
بند ششم: سهام مؤثر.....	۳۰۳
بند هفتم: سهام مدیریتی.....	۳۰۳
بند هشتم: سهام کنترلی.....	۳۰۴
بند نهم: سهام خزانه.....	۳۰۴
بند دهم: سهام انتفاعی (Virtual Option).....	۳۰۴
گفتار سوم: مبلغ سهم.....	۳۰۵
بند اول: مبلغ اسمی سهم و مبلغ بازاری (یا بورسی) سهم.....	۳۰۵
بند دوم: پرداخت مبلغ سهام.....	۳۰۵
گفتار چهارم: نقل و انتقال سهام.....	۳۰۸
بند اول: انتقال سهام در شرکت سهامی عام.....	۳۰۸

بند دوم: انتقال سهام در شرکت سهامی خاص.....	۳۰۸
بند سوم: ثبت نقل و انتقال سهام نزد اداره ثبت شرکت‌ها و دعوای الزام به ثبت انتقال.....	۳۰۹
بند چهارم: مالیات نقل و انتقال سهام و الزامات قراردادی مرتبط با آن.....	۳۰۹
بند پنجم: الزامات عملی قرارداد خرید سهام.....	۳۱۳
• مبحث دوم: انتقال سهم الشرکه در شرکت با مسئولیت محدود.....	۳۲۱
• مبحث سوم: انتقال سهام در شرکت تعاونی.....	۳۲۷
فصل هفتم: تغییرات در سرمایه شرکت؛ افزایش سرمایه و کاهش سرمایه.....	۳۲۹
• مبحث اول: افزایش سرمایه در شرکت سهامی.....	۳۳۱
گفتار اول: جهات و انگیزه‌های افزایش سرمایه.....	۳۳۱
بند اول: تأمین سرمایه برای توسعه شرکت.....	۳۳۱
بند دوم: افزایش اعتبار شرکت.....	۳۳۲
بند سوم: اصلاح ساختار مالی و ساختار سرمایه شرکت.....	۳۳۳
بند چهارم: اصلاح ساختار سهامداران شرکت.....	۳۳۳
گفتار دوم: اقسام افزایش سرمایه و شیوه‌های تأمین سرمایه جدید شرکت.....	۳۳۴
بند اول: پرداخت مبلغ اسمی سهم جدید به نقد (افزایش سرمایه از محل آورده نقدی).....	۳۳۵
بند دوم: تبدیل مطالبات حال شده به سهام (افزایش سرمایه از محل مطالبات حال شده یا جاری شرکا)	
.....	۳۴۱
بند سوم: افزایش سرمایه از محل (۱) سود تقسیم نشده یا (۲) اندوخته اختیاری یا (۳) عواید حاصله از اضافه	
ارزش سهام جدید.....	۳۴۳
بند چهارم: افزایش سرمایه از محل تبدیل اوراق مشارکت به سهام.....	۳۴۶
بند پنجم: افزایش سرمایه از محل مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌ها.....	۳۴۷
گفتار سوم: شرایط و تشریفات افزایش سرمایه.....	۳۴۹
بند اول: اقدامات پیش از مجمع عمومی فوق‌العاده.....	۳۴۹
بند دوم: تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده و تفویض اجرا به هیأت مدیره.....	۳۵۰
بند سوم: اجرایی نمودن افزایش سرمایه.....	۳۵۱
بند چهارم: ثبت افزایش سرمایه.....	۳۵۴

بند پنجم: استهلاك هزینه افزایش سرمایه.....	۳۵۴
• مبحث دوم: کاهش سرمایه در شرکت سهامی.....	۳۵۵
گفتار اول: اقسام کاهش سرمایه (اجباری و اختیاری).....	۳۵۵
بند اول: موارد کاهش اجباری سرمایه.....	۳۵۵
بند دوم: تفاوت های کاهش اجباری و کاهش اختیاری سرمایه.....	۳۵۶
گفتار دوم: شرایط و تشریفات کاهش سرمایه.....	۳۵۶
بند اول: شرایط تصویب کاهش سرمایه.....	۳۵۶
بند دوم: تشریفات کاهش سرمایه اختیاری.....	۳۵۷
گفتار سوم: مفاهیم مرتبط با کاهش سرمایه.....	۳۵۸
بند اول: خرید سهام شرکت توسط خود شرکت.....	۳۵۸
بند دوم: بازخرید سهام شرکت.....	۳۵۹
بند سوم: استهلاك سرمایه شرکت.....	۳۵۹
• مبحث سوم: تغییرات سرمایه در سایر شرکت ها.....	۳۶۰
گفتار اول: شرکت با مسئولیت محدود.....	۳۶۰
گفتار دوم: شرکت تعاونی.....	۳۶۱
فصل هشتم: انحلال و تصفیه شرکت ها.....	۳۶۵
• مبحث اول: انحلال و تصفیه شرکت های سهامی.....	۳۶۶
گفتار اول: انحلال شرکت سهامی.....	۳۶۶
بند اول: موجبات انحلال شرکت.....	۳۶۶
بند سوم: آثار انحلال شرکت.....	۳۶۹
بند چهارم: بطلان شرکت سهامی.....	۳۷۲
گفتار دوم: تصفیه شرکت سهامی.....	۳۷۳
بند اول: ارکان شرکت در حال تصفیه.....	۳۷۳
بند دوم: فرآیند و تشریفات تصفیه شرکت.....	۳۸۰
• مبحث دوم: انحلال و تصفیه در سایر شرکت ها.....	۳۸۳
گفتار اول: شرکت با مسئولیت محدود.....	۳۸۳

بند اول: انحلال شرکت با مسئولیت محدود.....	۳۸۳
بند دوم: تصفیه شرکت با مسئولیت محدود.....	۳۸۳
بند سوم: بطلان شرکت با مسئولیت محدود.....	۳۸۵
گفتار دوم: شرکت تعاونی.....	۳۸۶
بند اول: موجبات انحلال.....	۳۸۶
بند دوم: تصفیه.....	۳۸۶
فصل نهم: تبدیل و ادغام شرکت ها.....	۳۸۷
• مبحث اول: تبدیل شرکت.....	۳۸۸
گفتار اول: معرفی تبدیل شرکت.....	۳۸۸
بند اول: مفهوم و جواز تبدیل شرکت.....	۳۸۸
بند دوم: اقسام و انواع تبدیل شرکت.....	۳۸۸
گفتار دوم: تشریفات تبدیل شرکت.....	۳۸۹
بند اول: شرایط عام تبدیل شرکت.....	۳۸۹
بند دوم: شرایط و تشریفات تبدیل شرکت سهامی خاص به سهامی عام.....	۳۹۱
گفتار سوم: آثار تبدیل شرکت.....	۳۹۱
• مبحث دوم: ادغام شرکت ها.....	۳۹۲
گفتار اول: معرفی ادغام.....	۳۹۲
گفتار دوم: ادغام شرکت های موضوع قانون اجرای سیاست های اصل ۴۴.....	۳۹۳
گفتار سوم: ادغام شرکت های تعاونی.....	۳۹۴

دوره‌ها و فایل‌های مکمل مرتبط با کتاب حقوق کاربردی شرکت‌های تجاری

برای دسترسی به فایل‌ها و دوره‌های آموزشی تکمیلی رایگان

کتاب حقوق کاربردی شرکت‌های تجاری

کیو آر کد زیر را اسکن کنید یا وارد سایت دادبانان به نشانی زیر شوید:

Dadbanan.com

۱. الزامات حقوقی خرید سهام در شرکت‌های تجاری

۲. ریزه کاری‌های دعوی ابطال صورتجلسات افزایش سرمایه

۳. تکنیک‌های ابطال صورت جلسات مجامع شرکت‌ها

۴. نمونه قرارداد مشارکت در راه‌اندازی کسب و کار

ثبت شرکت ها در رویه عملی

از ثبت سفارش تا رفع تعهد ارزی

درسنامه جامع حقوق تجارت

از قلم تا محکمه

کلیات حقوق مالیاتی

مالیات بر اموال و مستغلات
با رویکردی نظری و عملی

تکالیف مالیاتی
و کلاهی دادگستری

بایسته های حقوق ثبت اموال
در نظام حقوقی ایران

چک
نکات کاربردی از صدور تا پرداخت

آشنایی با قوانین و مقررات
سازمان تأمین اجتماعی در حوزه کارفرمایی

قراردادهای پیمانکاری
در پروتو مقررات کاربردی سازمان تأمین اجتماعی

بازرسی از دفاتر قانونی
در پروتو مقررات کاربردی سازمان تأمین اجتماعی

قراردادهای استارتاپی
با تأکید بر قراردادهای مالکیت فکری

شرح جامع قوانین و مقررات
شرکت های تعاونی

شرح جامع قانون حمایت از
مالکیت صنعتی

تخلفات و جرایم شغلی مالیاتی

مختصر جرم شناسی

ثبت اموال به روش خاص

فرهنگ واژگان حقوقی

حقوق قراردادها